

उच्च स्थानमा काम गर्दा हुने गम्भीर दुर्घटनाहरू बारेमा केसबुक

व्यावसायिक सुरक्षा तथा स्वास्थ्य शाखा श्रम विभाग

व्यावसायिक सुरक्षा तथा स्वास्थ्य परिषद्

यो केसबुक व्यावसायिक सुरक्षा तथा स्वास्थ्य शाखाको श्रम विभागद्वारा तयार गरिएको हो।

पहिलो संस्करण: 03-2014

दोस्रो संस्करण: 11-2015

तेस्रो संस्करण: 10-2018 (यो संस्करण मुख्य रूपमा श्रमकिले दृष्टान्तहरूमा लगाएको हेल्मेटमा चनि पट्टा जोड्नका लागि संशोधति गरिएको हो।)

यो केसबुक निः शुल्क जारी गरिएको छ र व्यावसायिक सुरक्षा तथा स्वास्थ्य शाखा कार्यालयहरूबाट प्राप्त गर्न सकिन्छ, वा श्रम विभागको वेबसाइट http://www.labour.gov.hk/eng/public/content2_8d.htm बाट डाउनलोड गर्न सकिन्छ। कार्यालयहरूको ठेगानाहरू र टेलिफोन नम्बरहरू बारे सोधपूछका लागि, कृपया श्रम विभागको वेबसाइट <http://www.labour.gov.hk/eng/tele/osh.htm> मा जानुहोस् वा 2559 2297 मा फोन गर्नुहोस्।

विज्ञापन, अनुमोदन वा व्यापारिक प्रयोजनहरूमा बाहेक अन्य प्रयोगका लागि यो केसबुकलाई निः शुल्क रूपमा प्रकाशन गर्न सकिनेछ। कृपया स्रोतलाई श्रम विभागद्वारा प्रकाशित, "उच्च स्थानमा काम गर्दा हुने गम्भीर दुर्घटनाहरू बारेमा एक केसबुक" को रूपमा स्वीकार गर्नुहोस्।

**उच्च स्थानमा काम गर्दा हुने गम्भीर
दुर्घटनाहरू बारेमा केसबुक**

प्रस्तावना	1
केस 1	
स्व्याफफोल्डिडमा चढ्दा एउटा स्व्याफफोल्डर तल खस्यो	2
केस 2	
टेका लगाएको बाँसको स्व्याफोल्ड विखण्डन हुँदा कामदार खसेको	4
केस 3	
जीर्ण छानोबाट एउटा कामदार तल खस्यो ।	6
केस 4	
ट्यूबुलर स्व्याफोल्डलाई ठाडो बनाउँदा कामदार खसेको	8
केस 5	
झुण्डिएर काम गर्ने साधन कोल्टो पर्दा सफाइ गर्ने व्यक्ति खसेको	10
केस 6	
A-भन्याडबाट कामदार खसेको	12
केस 7	
घरको तल्लाको किनाराबाट स्ट्रक्चरल आइरन एवं स्टीलको काम गर्ने कामदारहरू तल खसेको	14
केस 8	
लिफ्टबाट कामदार खसेको	16
केस 9	
रूख काँट-छाँटको बेला कामदार खसेको	18
केस 10	
पर्खालबाट सफाइ गर्ने व्यक्ति खसेको	20
सारांश	22
जांच	26
उजुरी	26

प्रस्तावना

उच्च स्थानमा काम गर्नुसँग सम्बन्धित दुर्घटनाहरूमा, कामदारहरू उच्च स्थानबाट लड्न सक्छन्, जसकारण गम्भीर चोट वा मृत्यु हुनसक्छ। यसको असर पीडित तथा तिनीहरूको परिवारहरूमा मात्र पर्दैन। रोजगारदाताहरू, ठेकेदारहरू र समुदायले पनि दण्डात्मक दायित्व, कर्मचारीको क्षतिपूर्ति, सार्वजनिक मुद्दा, कार्यमा विलम्ब, र स्टाफको नैतिकता तथा व्यावसायिक छविमा पर्ने नकारात्मक प्रभावको ठूलो मूल्य चुकाउनुपर्नेछ।

विगत केही वर्ष यता, उच्च स्थानमा काम गर्दा हुने गम्भीर दुर्घटनाको संख्या धेरै रहेको छ। श्रम विभाग (एल डी) ले उचाइमा काम गर्ने कामदारहरूलाई काम गर्दा सुरक्षा बारे सचेत हुन र सावधान रहन आग्रह गर्दै आएको छ। रोजगारदाता र ठेकेदारहरूले सुरक्षा नियमहरू पालना गरी सुरक्षित कार्यप्रणाली कार्यान्वयन गर्नुपर्छ, जसमा काम थालनी गर्नुभन्दा अगाडि एक कार्यसक्षम व्यक्तिद्वारा विस्तृत जोखिम मूल्याङ्कन गराउने, आवश्यक सुरक्षा उपायहरू र सुरक्षित कार्य पद्धतिहरूलाई स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्दै एउटा कार्यविधि व्याख्यान तयार गर्ने, र साथमा कामदारहरूले सम्बन्धित सुरक्षा पद्धतिहरू र अभ्यास नियमावलीहरूलाई कडा रूपमा पालना गर्नेछन् भनी निश्चित गर्नको लागि आवश्यक सुरक्षा जानकारी, निर्देशन, प्रशिक्षण र सुपरिवेक्षणको प्रबन्ध मिलाउने जस्ता कार्यहरू पर्दछन्। आफ्नो तथा अन्य कामदारहरूको जीवनलाई जोखिमबाट बचाउनका लागि, कामदारहरूले रोजगारदाताहरूले लागू गरेको कानून तथा सुरक्षित कार्य विधिहरूको पालना गर्नुपर्छ।

यो केसबुकमा केही वर्षयताका उच्च स्थानमा काम गर्दा भएका धेरै गम्भीर दुर्घटनाहरू समावेश छन्। जानकारीको विश्लेषण तथा संकलन पश्चात्, दुर्घटनाहरूको परिस्थिति र तिनीहरूको मुख्य कारणहरूलाई सामान्य उदाहरणहरूका साथ वर्णन गरिएको छ। यसबाट कार्यस्थलका व्यवस्थापन तथा अग्रपंक्तिका कर्मचारीहरूले पाठ सिक्नेछन् र यस्ता समान किसिमका दुर्घटनाहरूलाई दोहोरिन नदिन उचित उपायहरू अपनाउनेछन् भन्ने आशा गर्न सकिन्छ। यस केसबुकलाई सुरक्षा प्रशिक्षण संस्थाहरूले केस अध्ययनका लागि शिक्षण सामग्रीको रूपमा पनि प्रयोग गर्न सक्छन्।

केस 1

स्क्याफोल्डिङमा चढ्दा एउटा स्क्याफोल्डर तल खस्यो

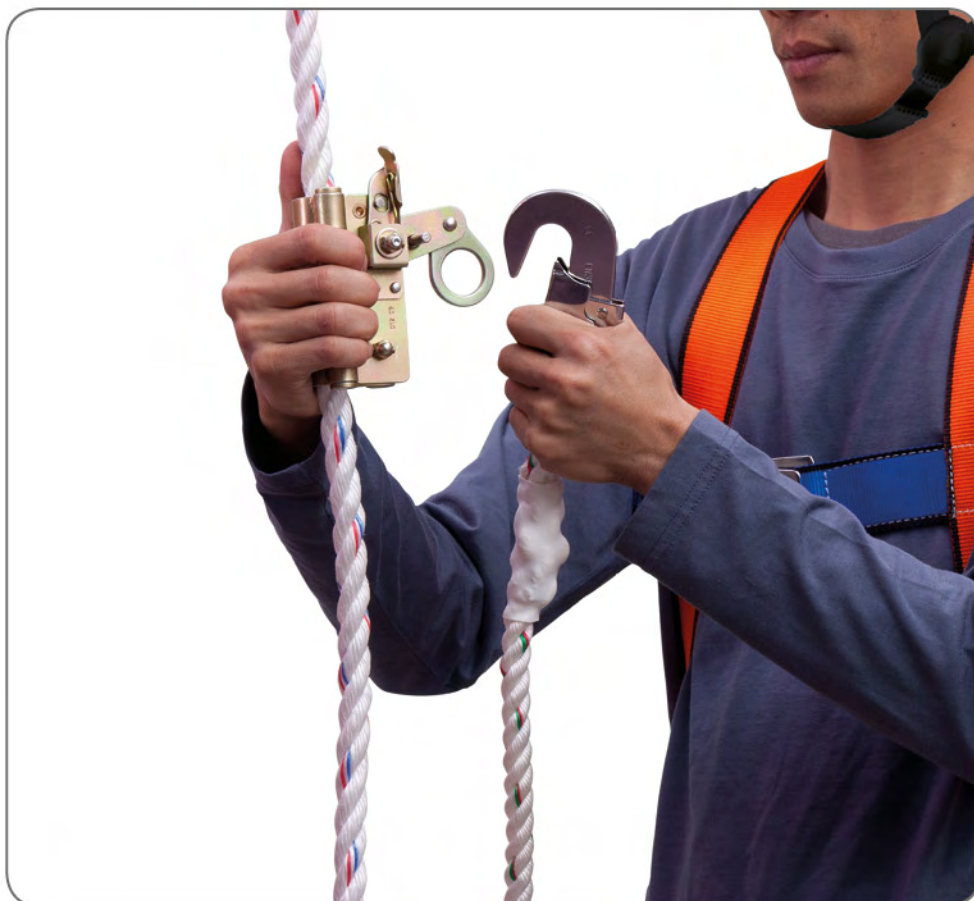
सुरक्षा पेटी बाँधिएको थिएन

दुर्घटना संक्षिप्त

अर्को कार्यस्थानमा चढ्दा स्क्याफोल्डिङबाट भुँडमा खसेपछि कामदारको मृत्यु भएको थियो।

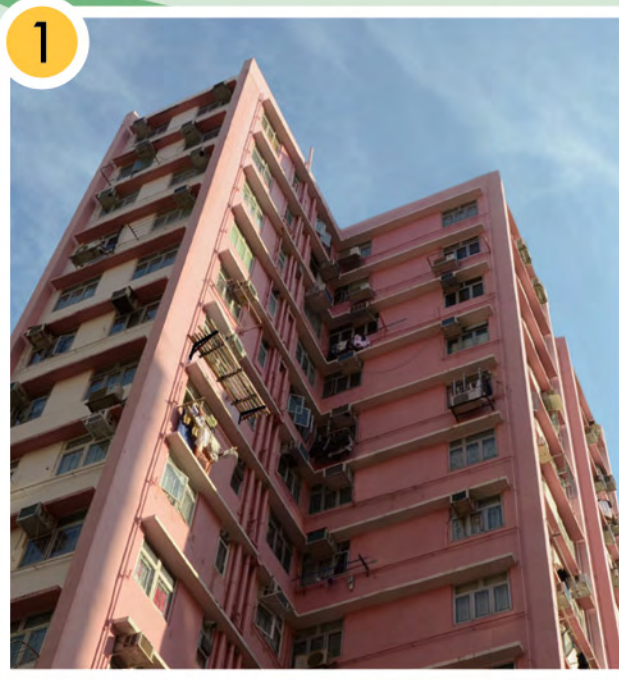
रोकथाम विधि

- ✓ यदि कामदारलाई स्क्याफोल्डिङमा काम गर्न वा यताउता जान आवश्यक पर्छ भने, खस्नबाट सुरक्षा गर्ने उचित खालको उपकरण उपलब्ध गराइनु पर्दछ, र कामदारले ती यन्त्रहरू उचित तरिकाले प्रयोग गरिरहेका छन् भनेर सुनिश्चित गर्नुपर्छ ।
- ✓ स्क्याफोल्डिङको लागि उचित र पर्याप्त सुरक्षित प्रवेश र निर्गमनको व्यवस्था गर्नुपर्छ।

केस 2

टेका लगाएको बाँसको स्क्याफोल्ड विखण्डन हुँदा कामदार खसेको थियो

एङ्गल ब्राकेटलाई एउटा मात्र बोल्टले कसिएको थियो

दुर्घटना संक्षिप्त

एउटा मात्र एङ्कर बोल्टले कसेको एङ्गल ब्राकेट अचानक खुकुलो भइ फुस्कँदा बाँसको स्क्याफोल्डलाई टेका लगाइरहेका एकजना कामदारको खसेर मृत्यु भएको थियो।

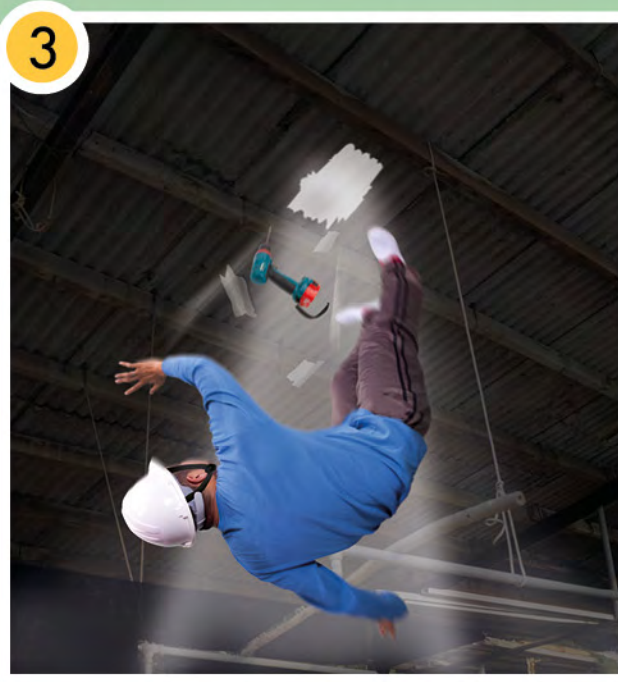
रोकथाम विधि

- ✓ टेका लगाउने बाँसको स्क्याफोल्डलाई आड दिने एङ्गल ब्राकेटलाई तीनवटा एङ्कर बोल्टहरूले बाहिरी पर्खालमा सुरक्षित रूपमा कस्नुपर्छ।
- ✓ बाँसको स्क्याफोल्डलाई टेका लगाउने काम पाएका कामदारहरूले पूरै शरीर ढाकिने गरि सुरक्षित पोशाक लगाउनुपर्छ र निश्चित आश्रय विन्दुहरू वा अलग जीवन बचाव उपायहरू अपनाउनुपर्छ।
- ✓ स्क्याफोल्डलाई दक्ष व्यक्तिको निगरानीमा पर्याप्त अनुभव भएका प्रशिक्षित स्क्याफोल्डरहरूले टेका लगाउनुपर्छ।

केस 3

जीर्ण छानोबाट एउटा कामदार तल खस्यो ।

कमजोर छानो

दुर्घटना संक्षिप्त

जीर्ण छानो जीर्णोद्धार गर्दा एजवेस्टस् टायल गरिएको छानोबाट खसेर कामदारको मृत्यु भयो।

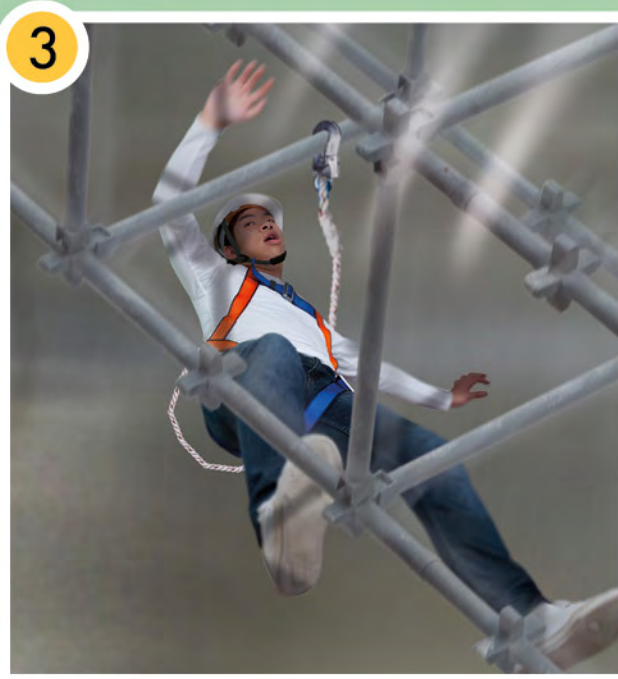
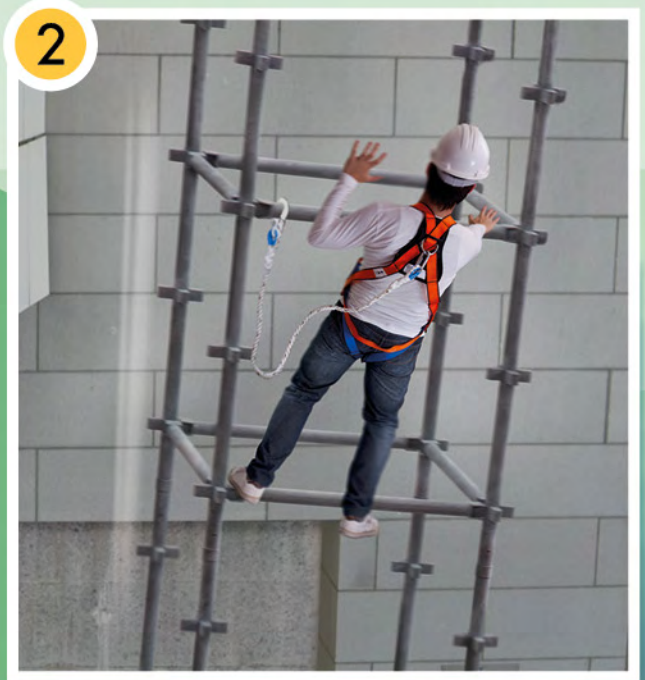
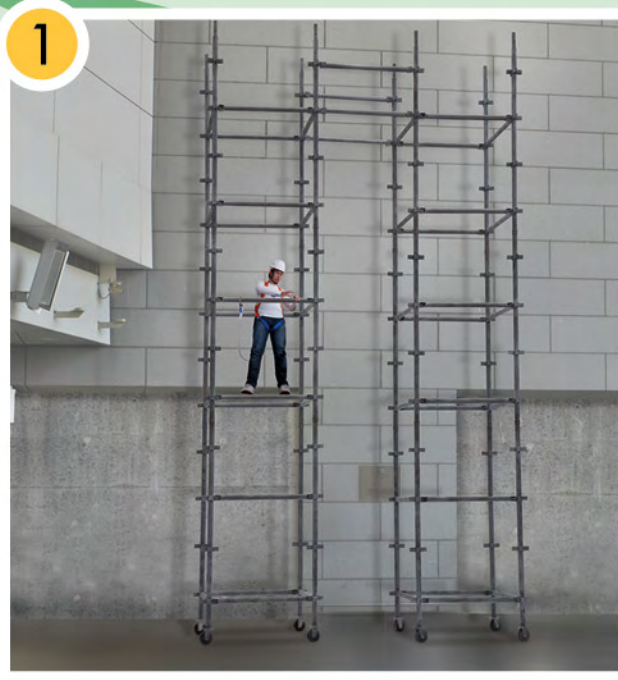
रोकथाम विधि

- ✓ कमजोर छानो जीर्णोद्धार गर्नको लागि उचित खालको माथि उचाल्ने कार्य प्लेटफर्म प्रयोग गर्नुहोस् ।

केस 4

ट्यूबुलर स्क्याफोल्डलाई ठडाउँदा कामदार खसेको थियो

ट्यूबुलर स्क्याफोल्डलाई आड लगाइएको थिएन

दुर्घटना संक्षिप्त

निर्माणस्थलमा ट्यूबुलर स्क्याफोल्डलाई ठाडो बनाउँदा अचानक स्क्याफोल्ड उल्टिदा एकजना अप्रशिक्षित स्क्याफोल्डरको खसेर मृत्यु भएको थियो।

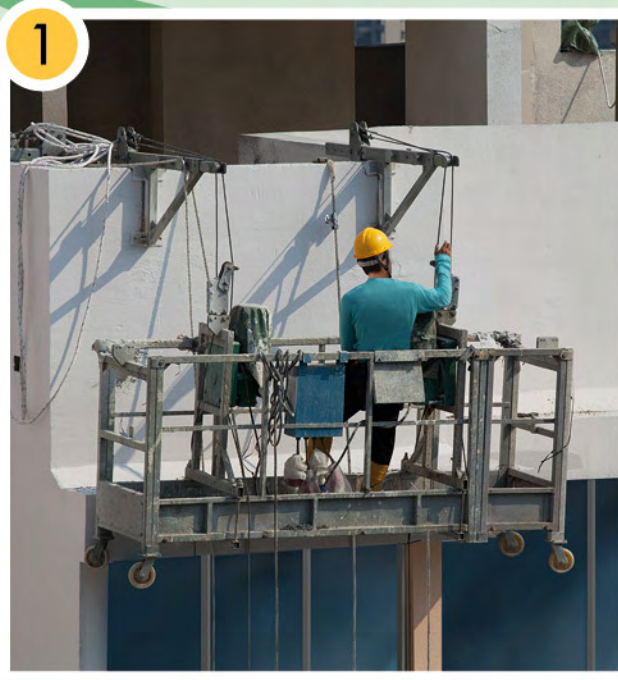
रोकथाम विधि

- ✓ ट्यूबुलर स्क्याफोल्डहरूलाई उपयुक्त आउट-रिगरद्वारा सुरक्षित रूपमा बाँध्नुपर्छ।
- ✓ कामदारहरूलाई तिनीहरूको काम गर्नको लागि उपयुक्त कार्यस्थल उपलब्ध गराउनुपर्छ।
- ✓ ट्यूबुलर स्क्याफोल्डलाई दक्ष व्यक्तिको निगरानीमा पर्याप्त अनुभव भएका प्रशिक्षित स्क्याफोल्डरहरूले ठडाउनुपर्छ।

केस 5

झुण्डिएर काम गर्ने साधन कोल्टो पर्दा सफाइ गर्ने व्यक्ति खसेको थियो

झुण्डिएर काम गर्ने साधनको नझुक्ने यन्त्र प्रभावकारी थिएन

दुर्घटना संक्षिप्त

झुण्डिएर काम गर्ने साधनको सञ्चालनका लागि प्रमाणपत्र प्राप्त एकजना सफाइ गर्ने व्यक्ति झुण्डिएर काम गर्ने साधनमा काम गरिरहँदा अचानक साधन कोल्टो परेर भुईँमा खस्न पुगेका थिए र यसैकारण उनको मृत्यु पनि भयो।

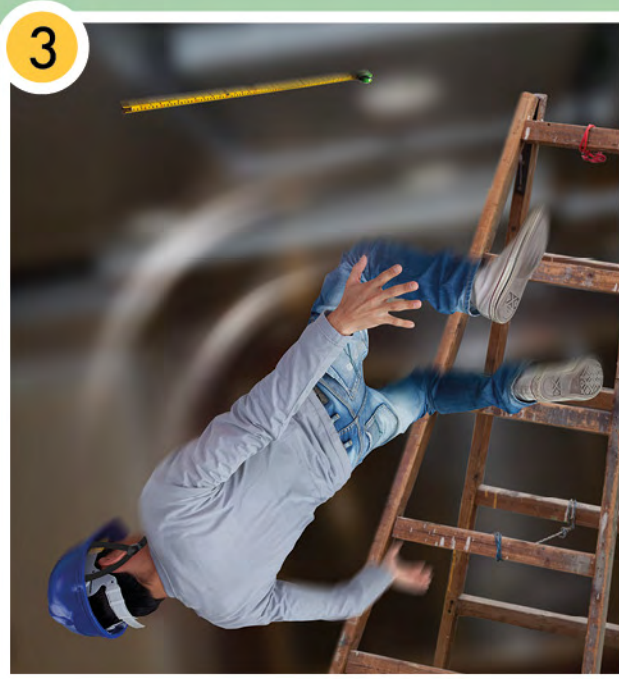
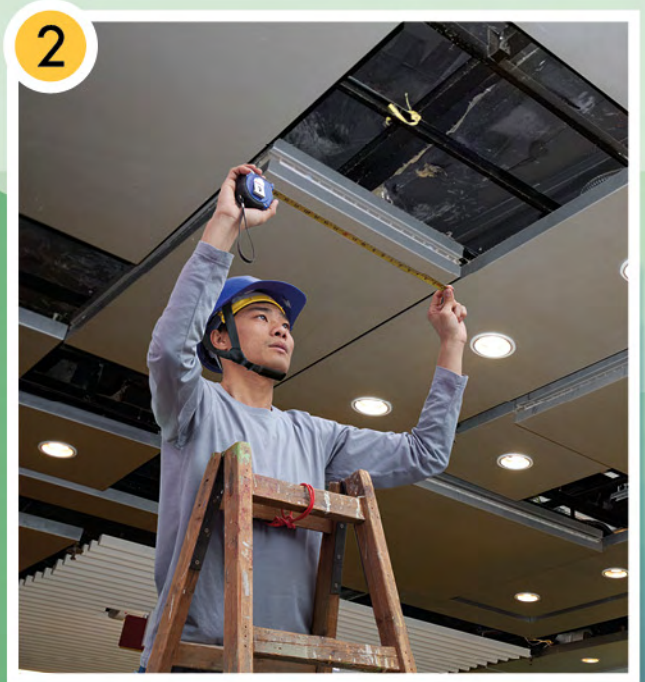
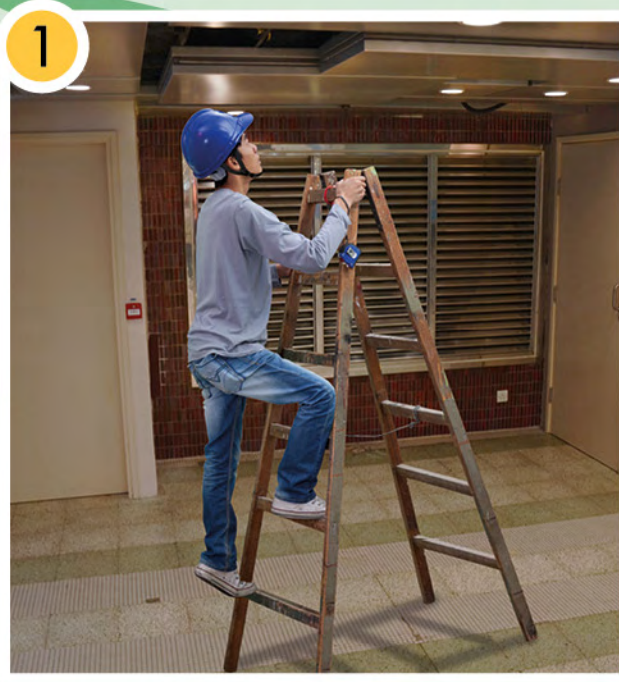
रोकथाम विधि

- ✓ झुण्डिएर काम गर्ने साधनलाई कोल्टो पर्न नदिनका लागि यसमा प्रभावकारी नझुक्ने यन्त्र प्रयोग गर्नुपर्छ।
- ✓ झुण्डिएर काम गर्ने साधनमा काम गर्ने हरेक कामदारले सुरक्षा पहिरन लगाउनुपर्छ र यसलाई फल एरेस्टरसँगै जीवन बचाव साधनसँग जोड्नुपर्छ।

केस 6

A-भन्याडबाट कामदार खसेको थियो

दुर्घटना संक्षिप्त

A-भन्याडलाई गलत आड लगाउँदा एकजना कामदार भन्याडबाट खसेको थियो।

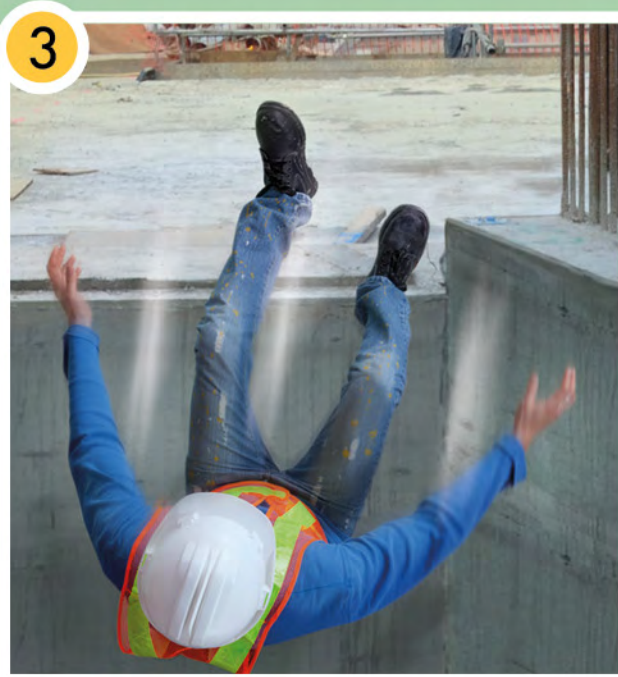
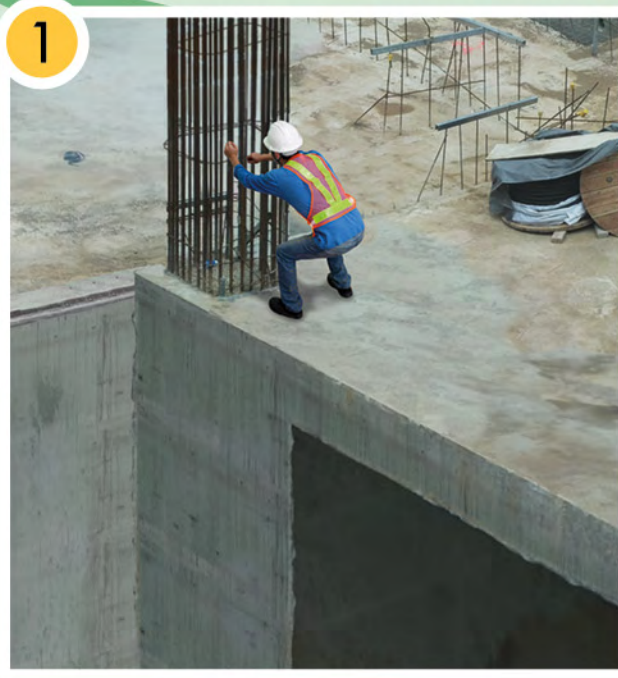
रोकथाम विधि

- ✓ उच्च स्थानमा काम गर्दा उचित पूर्वाधार प्रयोग गर्नुहोस्।

केस 7

घरको तल्लाको किनाराबाट स्ट्रक्चरल आइरन एवं स्टीलको काम गर्ने कामदारहरू तल खसेको

घरको तल्लाको किनारामा कुनै बार नभएको

दुर्घटना संक्षिप्त

स्ट्रक्चरल आइरन एवं स्टीलको काम गर्ने कामदारहरू निर्माणाधीन भवनमा काम गर्दा बार नभएको घरको तल्लाको किनाराबाट तल खसेर मृत्यू भएको

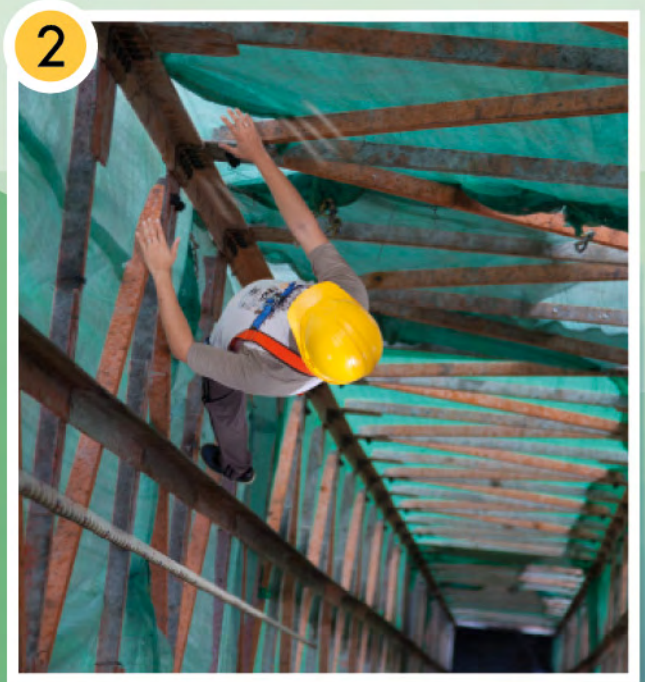
रोकथाम विधि

- ✓ घरको तल्लाको किनाराको छेउमा उपयुक्त बार लगाउनु पर्ने

केस 8

लिफ्टबाट कामदार खसेको थियो

काम गर्नका लागि कुनैपनि पूर्वाधार उपलब्ध गराइएको थिएन

दुर्घटना संक्षिप्त

सामान बोकेको लिफ्ट माथि जाँदै गर्दा कामदार लिफ्टबाट खस्न पुगी उसको मृत्यु भएको थियो।

केस 9

रूख काँट-छाँटको बेला कामदार खसेको थियो

पूर्वाधार वा स्क्याफोल्ड प्रयोगमा असफल भएको थियो

दुर्घटना संक्षिप्त

वहनीय आराले रूख काँट-छाँट गरिरहेको बेला एकजना कामदारको नौ मिटरको उचाइबाट खसेर मृत्यु भएको थियो।

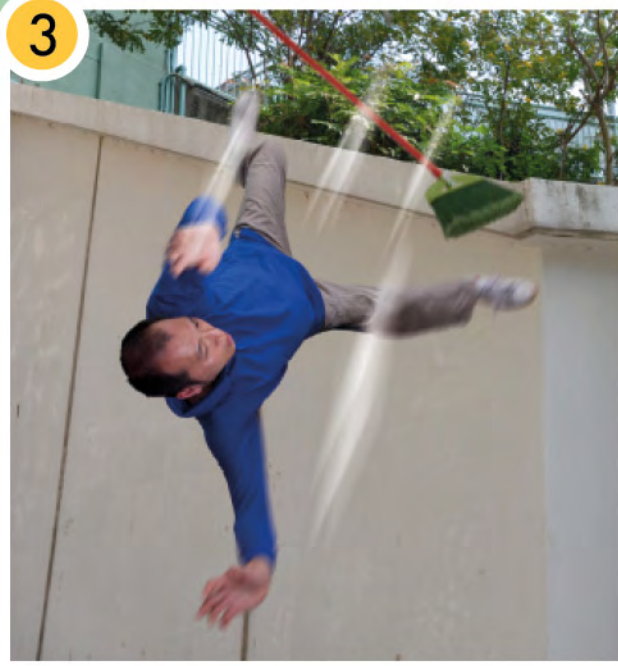
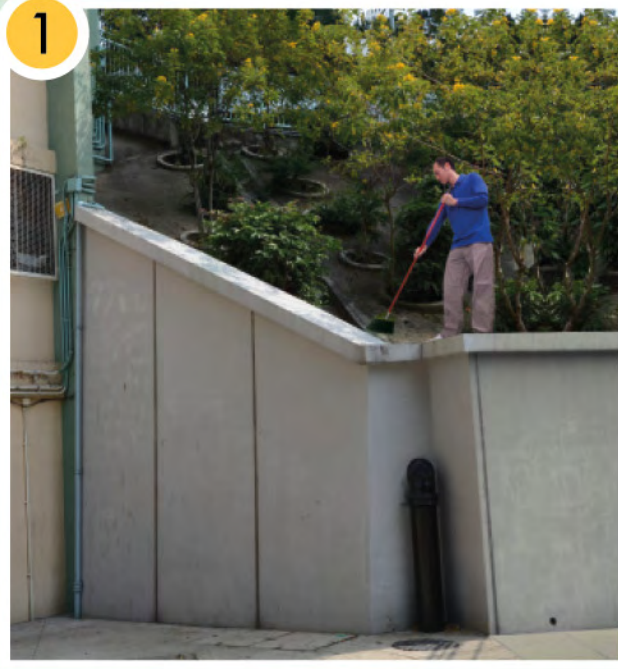
रुकथलत वलधल

- ✓ रूख कलँऑलँकल ललगल ललफुऑ कसुतै डूरवलधलर वल उऑलत सुवलडलडुऑ डुरडुग गनुहुसु।
- ✓ रूख सडुडनुधुी कलरुडकल ललगल कुखलड डूलुडलंकन र सुरकुषल उडलडहरु वलकलस गनुकल ललगल रूख सडुडनुधुी कलरुड सुडरडलइऑर नलडुकुत गनुहुसु, कसकलरण रलडुु वृकुषसनुवुदन अडुडलस अनुसलर कलरुडहरु सऑललन हुनुऑनु।
- ✓ रूख सडुडनुधुी कलरुडहरु डुरशलकुषलत र अनुडुवुी वुडुकुतले गनुडुऑु।

केस 10

पर्खालबाट सफाइ गर्ने व्यक्ति खसेको थियो

उचित बार/घेरा उपलब्ध थिएन

दुर्घटना संक्षिप्त

आँधीको कारण पर्खालको पानी सफाइ गर्ने क्रममा सफाइ गर्ने व्यक्तिको पर्खालबाट खसेर मृत्यु भएको थियो।

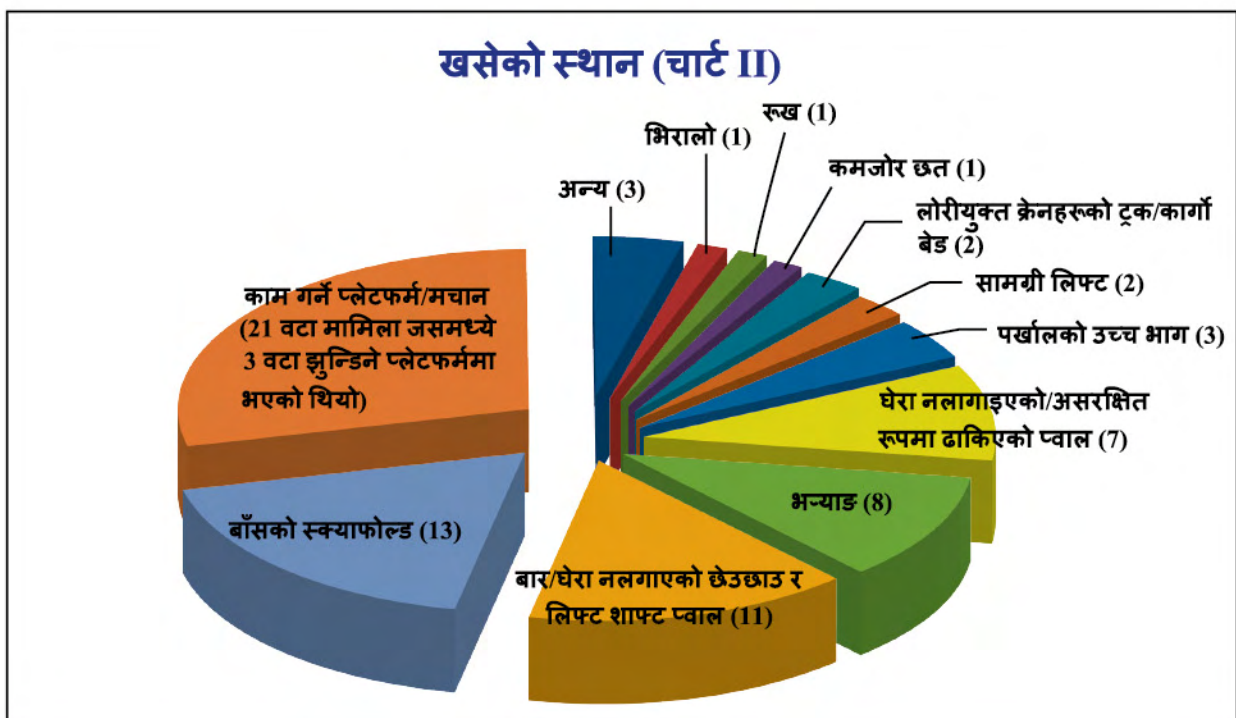
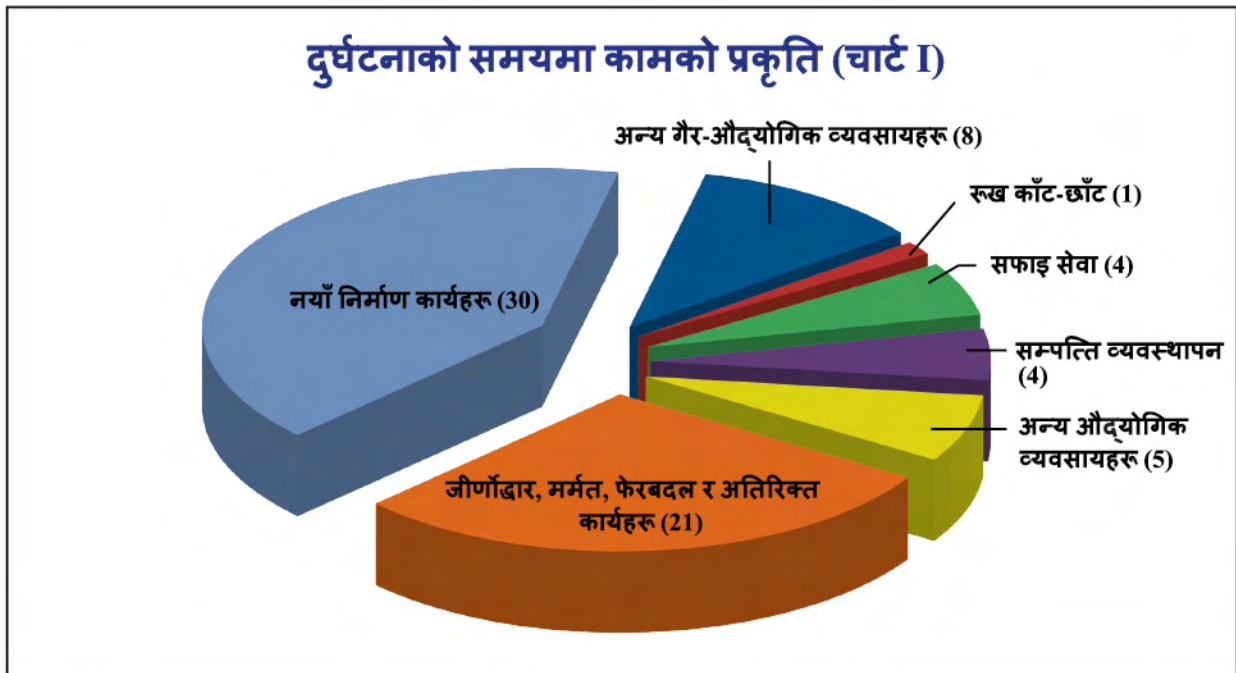
रोकथाम विधि

- ✓ पर्खालहरूको छेउछाउमा उपयुक्त बार/घेराहरू लगाइनुपर्छ।

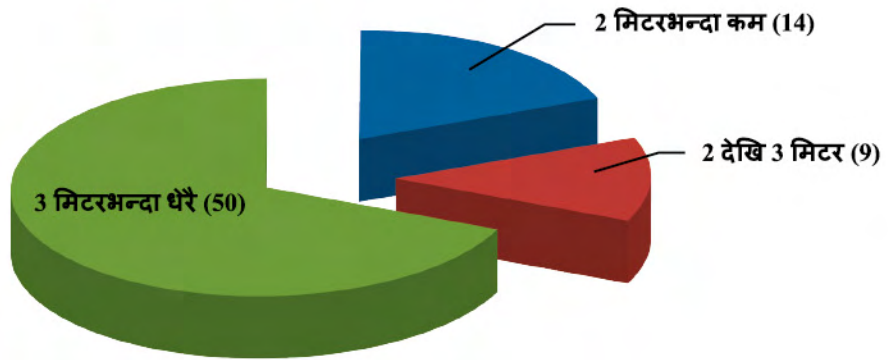

सारांश

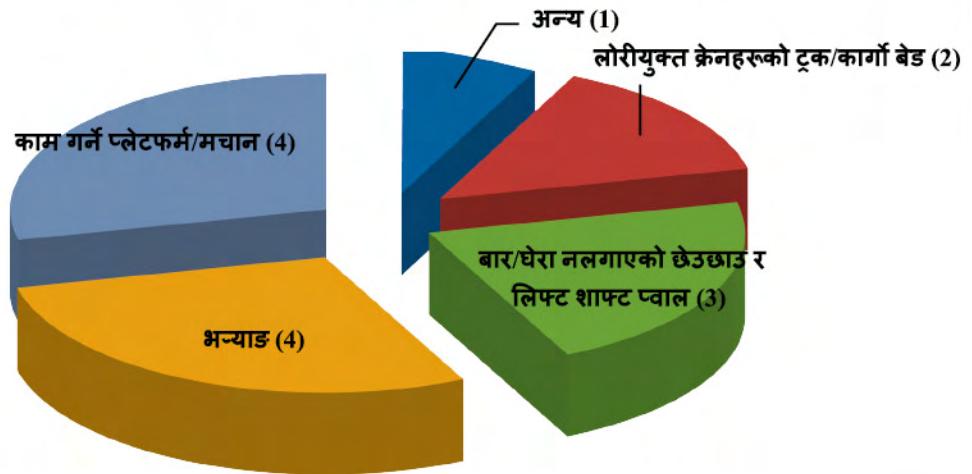
2008 देखि 2012 सम्ममा, "उच्च स्थानबाट व्यक्ति खसेको" कारण 73 वटा गम्भीर व्यावसायिक चोट तथा दुर्घटनाहरू भएका थिए। कामको प्रकृति (चार्ट I), खसेको स्थान (चार्ट II), खसेको उचाइ (चार्ट III, IV र V) र साथमा दुर्घटनाको मुख्य कारण (चार्ट VI) द्वारा भएका 73 वटा घातक दुर्घटनाहरूलाई श्रम विभाग ले विश्लेषण गरेको छ। समान प्रवृत्तिका दुर्घटनाहरूलाई दोहोरिन नदिनका लागि सावधानी उपायहरूको प्रस्ताव गरिएको छ।

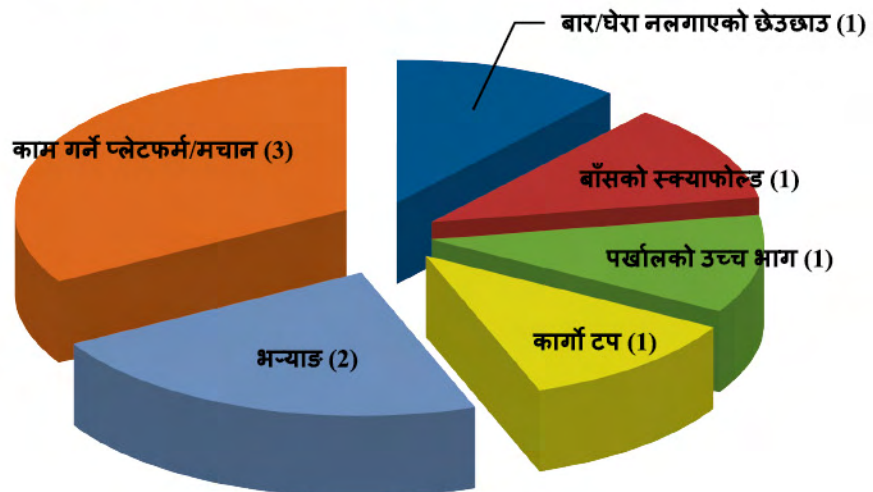
दुर्घटनाको खसेको उचाइ (चार्ट III)

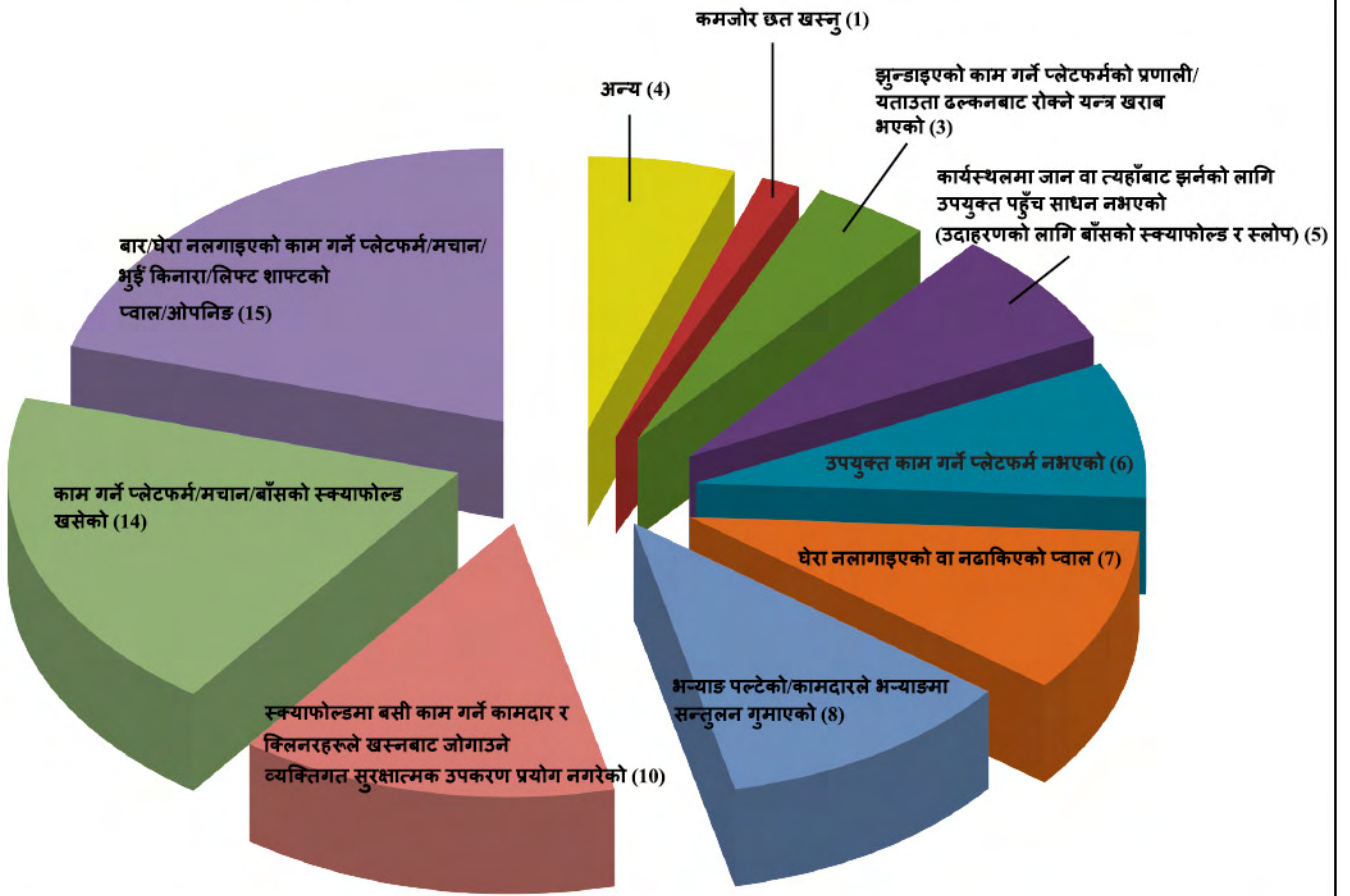
2 मिटरभन्दा कम उचाइबाट खस्ने (चार्ट IV)

2 देखि 3 मिटरको उचाइबाट खस्ने (चार्ट V)

दुर्घटनाहरूको मुख्य कारण (चार्ट VI)

माथि दुर्घटनाका 73 वटा मामिलामा गरिएको विस्तृत विश्लेषणले देखाउँछ कि प्रत्येक घटना एक वा बढी असुरक्षित काम गर्ने अवस्था वा असुरक्षित अभ्यासहरूसँग सम्बन्धित छ। यी मध्ये आधाभन्दा बढी घातक दुर्घटनाहरू तल उल्लिखित चार कारक तत्वको कारणले भएका छन् :

1. बार/घेरा नलगाइएको काम गर्ने प्लेटफर्म/मचान/भुईँ किनारा/लिफ्ट शाफ्टको प्वाल/ओपनिङ
2. काम गर्ने प्लेटफर्म/मचान/बाँसको स्क्याफोल्ड खसेको
3. कामदारहरूले खस्नबाट जोगाउने व्यक्तिगत सुरक्षात्मक उपकरण प्रयोग नगरेको
4. भन्याङ पल्टेको/कामदारले भन्याङमा सन्तुलन गुमाएको

सावधानी उपायहरू

1. उच्च स्थानमा काम गर्दा भ्याडको प्रयोग नगर्ने। कार्यस्थलको उचाइका बाबजुद उपयुक्त पूर्वाधार, स्क्याफोल्ड वा झुण्डिएर काम गर्ने साधन प्रयोग गर्ने।
2. तिनीहरूलाई पर्याप्त भार थाम्नेगरी मजबुत तरिकाले बनाइएको छ भनी सुनिश्चित गर्न स्क्याफोल्ड र काम गर्ने प्लेटफर्म जस्ता अस्थायी संरचनाहरूलाई कार्यक्षम व्यक्ति वा पेशेवर इन्जिनियरले डिजाइन गरेको हुनुपर्छ। तिनीहरूलाई उभ्याउँदा, पल्टाउँदा, फुकाल्दा र प्रयोग गर्दा बाँसको स्क्याफोल्डिङ तथा धातुको स्क्याफोल्डिङमा सुरक्षाको लागि अभ्यास नियमावली पालना गर्नुपर्छ।
3. काम गर्ने प्लेटफर्म र संरचनाका किनाराहरूमा सुरक्षित गार्ड-रेल र टो-बोर्डहरू राखिएको हुनुपर्छ (वा राम्रोसँग बार/घेरा लगाइएको हुनुपर्छ)।
4. कुनैपनि प्वाल/ओपनिङहरूमा सुरक्षित गार्ड रेल लगाइएको वा राम्ररी ढाकिएको हुनुपर्छ र स्पष्ट संकेतद्वारा चिन्हित हुनुपर्छ।
5. कार्यस्थलमा जान र त्यहाँबाट झर्नको लागि उचित तथा पर्याप्त पहुँच साधन प्रदान गरिनुपर्छ।
6. काम गर्ने प्लेटफर्म प्रयोग गर्न अव्यवहारिक भएको अवस्थामा, कामदारहरूले बलियो तथा अचल एङ्कर लगाउने बिन्दुमा वा छुट्टाछुट्टै लाइफलाइनमा बाँधिएका सुरक्षा बेल्ट लगाउनुपर्छ।
7. झुन्डाइएको काम गर्ने प्लेटफर्मलाई योग्य परीक्षक र कार्यक्षम व्यक्तिले परीक्षण गरी कारखाना तथा औद्योगिक कर्तव्य (झुन्डाइएको काम गर्ने प्लेटफर्म) विनियम अन्तर्गत सम्बन्धित प्रमाणपत्र प्रदान गरेपछि मात्र प्रयोग गर्नुपर्छ। यस अतिरिक्त, उचित तालीम प्राप्त गरेका कामदारहरूलाई मात्र झुन्डाइएको काम गर्ने प्लेटफर्ममा काम गर्ने अनुमति दिनुपर्छ। झुन्डाइएको काम गर्ने प्लेटफर्ममा काम गर्ने कर्मचारीहरूले छुट्टाछुट्टै लाइफलाइन वा बलियो एङ्कर बिन्दुहरूमा बाँधिएका सुरक्षा बेल्ट लगाउनुपर्छ।

यसका साथसाथै, रोजगारदाता र ठेकेदारहरूले कामको निश्चित परिस्थितिहरूलाई ध्यानमा राखी उचाइमा काम गर्नको लागि सुरक्षित कार्यप्रणाली बनाइ त्यसलाई लागू गर्नुपर्छ। यसमा काम थालनी गर्नुभन्दा अगाडि विस्तृत जोखिम मूल्याङ्कन गर्नको लागि एक कार्यक्षम व्यक्ति नियुक्त गर्ने, आवश्यक सुरक्षा उपायहरू र सुरक्षित कार्य पद्धतिहरूलाई स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्दै एउटा कार्यविधि व्याख्यान तयार गर्ने, र साथमा आवश्यक सुरक्षा जानकारी, निर्देशन र प्रशिक्षण प्रदान गर्ने जस्ता कार्यहरू पर्दछन्। कामदारहरूले काम गर्दा सम्बन्धित सुरक्षा उपायहरू र अभ्यास संहिताको पालना गरेका छन् भनी निश्चित गर्न कडा निगरानी तथा निरीक्षण गर्नुपर्छ।

जांच

यदि तिपाईं यस कसबुकको बारेमा सोध्न चाहानुहुन्छ वा व्यावसायिक सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी सल्लाहहरू चाहानुहुन्छ भने कृपया श्रम विभागको व्यावसायिक सुरक्षा र स्वास्थ्य शाखालाई सम्पर्क गर्नुहोस्:

टेलिफोन : 2559 2297 (स्वतः रेकर्डिंग सेवा अफसि घण्टा बाहिर उपलब्ध छ)

फ्याक्स : 2915 1410

इमेल : enquiry@labour.gov.hk

श्रम विभाग द्वारा प्रदान गरिएको सेवा र प्रमुख श्रम कानून का जानकारी हाम्रो वेबसाइट <http://www.labour.gov.hk> मा उपलब्ध छ।

व्यावसायिक सुरक्षा र स्वास्थ्य परिषद द्वारा प्रदान गरिएका सेवाहरूमा वविरणको लागि, कृपया 2739 9000 मा कल गर्नुहोस्।

उजुरी

यदि तिपाईंसँग असुरक्षित कार्यस्थान र कार्य अभ्यासको बारेमा कुनै पन शिकायतहरू छन्, कृपया श्रम विभागको व्यावसायिक सुरक्षा र स्वास्थ्य उजुरी हटलाइन 2542 2172 मा फोन गर्नुहोस्। सबै शिकायतहरूलाई सहि विश्वस्तरीय माननि छ ।

श्रम विभाग
व्यावसायिक सुरक्षा तथा स्वास्थ्य शाखा